VERBRAUCHER-ZENTRALE HAMBURG

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
M. POIARES MADURO
της 25ης Μαρτίου 2004 [1]

1. Το Landgericht München (περιφερειακό δικαστήριο, Μόναχο) ζητεί οδηγίες για την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 1103/97 του Συμβουλίου, της 17ης Ιουνίου 1997, σχετικά με ορισμένες διατάξεις που αφορούν την καθιέρωση του ευρώ [2] (στο εξής: κανονισμός 1103/97). Η καθιέρωση του ευρώ είχε σημαντική επίδραση στην καθημερινή ζωή όλων των συναλλασσομένων στην ευρωζώνη. Κατ' ουσίαν, το Landgericht München ερωτά αν είναι δυνατόν ή επιβάλλεται τα νομισματικά ποσά που αντιστοιχούν στην τιμή ανά λεπτό των τιμολογίων παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, όταν μετατρέπονται σε ευρώ, να στρογγυλοποιούνται στο πλησιέστερο εκατοστό του ευρώ ή αν ο αριθμός που προκύπτει από τη μετατροπή πρέπει να εμφανίζεται με ακρίβεια μεγαλύτερη του πλησιέστερου εκατοστού. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να επηρεάσει σημαντικό αριθμό συμβάσεων, ιδίως στα κράτη μέλη τα οποία μετέχουν στο ενιαίο νόμισμα και στα οποία η αξία της μικρότερης υποδιαιρέσεως του εθνικού νομίσματος —η οποία χρησιμοποιείται συχνά για την ένδειξη της τιμής μονάδας στις συμβάσεις πωλήσεως αγαθών ή παροχής υπηρεσιών όπως το ηλεκτρικό ρεύμα, οι τηλεπικοινωνίες ή τα καύσιμα— έχει μικρότερη αξία από τη μικρότερη υποδιαίρεση του ευρώ (το εκατοστό). Επιπλέον, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι τα ζητήματα που θα εξεταστούν στην υπόθεση αυτή είναι πιθανό να ανακύψουν οποτεδήποτε κάποιο κράτος μέλος ενταχθεί στο ενιαίο νόμισμα.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — ΕΕ 1997, L 162, σ. 1

I — Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης και τα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

2. Η εναγόμενη στην κύρια δίκη, η O2 (Germany) GmbH & Co. OHG (στο εξής: O2), πρώην VIAG INTERCOM GmbH & Co μέχρι τον Απρίλιο του 2002, είναι εταιρία εγκατεστημένη στο Μόναχο (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας) και εκμεταλλεύεται δίκτυο κινητής τηλεφωνίας. Το καλοκαίρι του 2001, η O2 μετέτρεψε τα ποσά των συμβάσεων κινητής τηλεφωνίας από γερμανικά μάρκα (DEM) σε ευρώ. Τα τιμολόγια των συμβάσεων αυτών βασίζονταν σε χρέωση ανά λεπτό, εμφανιζόμενη σε γερμανικά μάρκα. Επίσης, οι συμβάσεις όριζαν ότι το ποσό της χρεώσεως για κάθε τηλεφώνημα υπολογίζεται βάσει μονάδων των 10 δευτερολέπτων.

3. Η O2 μετέτρεψε τις διάφορες τιμές ανά λεπτό σύμφωνα με τους κανόνες περί μετατροπής, που τέθηκαν με το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΚ) 2866/98, της 31ης Δεκεμβρίου 1998, σχετικά με τις τιμές μετατροπής του ευρώ και των νομισμάτων των κρατών μελών που υιοθετούν το ευρώ [3], οπού ορίζεται ότι το ένα ευρώ αντιστοιχεί σε 1,95583 γερμανικά μάρκα. Κατόπιν, η O2 στρογγυλοποίησε τα ποσά αυτά στο πλησιέστερο εκατοστό σύμφωνα με τον πρώτο εδάφιο του άρθρου 5 του κανονισμού 1103/97, κατά το οποίο τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται θα στρογγυλοποιούνται στο πλησιέστερο εκατοστό, μετά την μετατροπή τους σε ευρώ.

4. Σύμφωνα με το παράδειγμα που παραθέτει το Landgericht München, η εναγόμενη μετέτρεψε την τιμή ανά λεπτό του τιμολογίου «Genion Home» για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. προς δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, από 0,05 DEM σε 0,02556 ευρώ, βάσει της σταθερής τιμής μετατροπής, και κατόπιν στρογγυλοποίησε την τιμή στα 0,03 ευρώ (στο πλησιέστερο εκατοστό) σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97. Ως εκ τούτου, μία τηλεφωνική συνομιλία δέκα λεπτών κοστίζει 0,30 ευρώ (που αντιστοιχούν σε 0,59 DEM), αντί 0,50 DEM (που αντιστοιχούν σε 0,26 ευρώ) που κόστιζε προηγουμένως.

5. Όταν διαπίστωσε ότι οι καταναλωτές που χρησιμοποιούσαν τη συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. προς δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας επρόκειτο να υποστούν τέτοια αύξηση της τιμής, η Verbraucher-Zentrale Hamburg e.V. (στο εξής: Verbraucher-Zentrale) –ένωση καταναλωτών με αρμοδιότητα προσφυγής στη δικαιοσύνη για περιπτώσεις παραβιάσεως της νομοθεσίας περί προστασίας του καταναλωτή– άσκησε αγωγή ενώπιον του Landgericht, υποστηρίζοντας, κατ' ουσίαν, ότι η μονομερής απόφαση της εναγομένης να ακολουθήσει την επίμαχη μέθοδο μετατροπής αντιβαίνει στις αρχές της συνέχειας των συμβάσεων και της μέγιστης δυνατής ακρίβειας κατά τη μετατροπή, οι οποίες διέπουν τους σχετικούς με την καθιέρωση του ευρώ κανονισμούς.

6. Το Landgericht έκρινε ότι, για να αποφανθεί αν η πρακτική της μετατροπής και της στρογγυλοποιήσεως που ακολούθησε η εναγόμενη είναι συμβατή προς τον κανονισμό 1103/97, είναι απαραίτητο να ζητήσει από το Δικαστήριο απάντηση στα εξής δύο ερωτήματα:

«1) Έχει την έννοια το άρθρο 5, παράγραφος 1, του κανονισμού 1103/97 ότι, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων ιδιωτικού δικαίου, το τελικό ποσό τιμολογίου ή ένα ατομικό ποσό που αναφέρεται στο τιμολόγιο είναι τα μόνα που επιτρέπεται ή πρέπει να στρογγυλοποιούνται ή η τιμή μονάδας του τιμολογίου (εν προκειμένω: τιμή ανά λεπτό), επίσης καθοριζομένη με σύμβαση, συνιστά ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται υπό την έννοια της διατάξεως αυτής; Είναι καθοριστικής σημασίας, προκειμένου να κριθεί αν ένα τιμολόγιο αποτελεί

3 — ΕΕ 1998, L 359, σ. 1.

ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται, υπό την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 1103/97, το αν το εν λόγω τιμολόγιο σχετίζεται με ορισμένο πολλαπλάσιο (εν προκειμένω: το εξαπλάσιο) της μονάδας που έχει ληφθεί ως βάση (εν προκειμένω: χρόνος δέκα δευτερολέπτων) για τον υπολογισμό του τελικού ποσού του τιμολογίου ή αν το τιμολόγιο αποτελεί, κατά την αντίληψη του καταναλωτή, το αποφασιστικό κριτήριο;

2) Έχει την έννοια ο κανονισμός 1103/97 (ειδικότερα το άρθρο 5) ότι περιλαμβάνει εξαντλητική ρύθμιση δυνάμει της οποίας άλλα ποσά, εκτός αυτών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται (εφόσον μπορεί να υπάρχουν τέτοια ποσά), δεν μπορούν να στρογγυλοποιούνται με τον τρόπο που περιγράφει το άρθρο 5, ώστε πρέπει είτε να εξακολουθούν να αναφέρονται στο παλαιό εθνικό νόμισμα είτε να αναφέρεται με ακρίβεια το αποτέλεσμα της μετατροπής;»

7. Για να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, απαιτείται η ερμηνεία των ακόλουθων διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας.

8. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1109/97 ορίζει:

«Η καθιέρωση του ευρώ δεν μεταβάλλει τους όρους των νομικών πράξεων ούτε απαλλάσσει ούτε δικαιολογεί τη μη εκτέλεση των υποχρεώσεων δυνάμει νομικών πράξεων, ούτε παρέχει μονομερώς το δικαίωμα σε έναν συμβαλλόμενο να μεταβάλει ή να καταργήσει μια νομική πράξη. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται με την επιφύλαξη κάθε άλλης ρύθμισης την οποία ενδέχεται να συμφωνήσουν τα μέρη.»

9. Το άρθρο 1 ορίζει ότι, για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού:

«ως "νομικές πράξεις" νοούνται οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, οι διοικητικές πράξεις, οι δικαστικές αποφάσεις, οι συμβάσεις, οι μονομερείς δικαιοπραξίες, τα μέσα πληρωμών εκτός των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων, και άλλες πράξεις παράγουσες έννομες συνέπειες».

10. Κατά το άρθρο 4 του κανονισμού 1103/97:

«1. Οι τιμές μετατροπής θα θεσπίζονται ως ένα ευρώ εκπεφρασμένο κατ' αντιστοιχία με κάθε εθνικό νόμισμα των συμμετεχόντων κρατών μελών. Θα θεσπίζονται με έξι χαρακτηριστικά ψηφία.

2. Οι τιμές μετατροπής δεν θα στρογγυλοποιούνται ούτε μπορούν να παραλείπονται δεκαδικά ψηφία κατά τη μετατροπή.

3. Οι τιμές μετατροπής θα χρησιμοποιούνται για μετατροπές και προς τις δύο κατευθύνσεις μεταξύ ευρώ και εθνικών νομισματικών μονάδων. Οι αντίστροφοι συντελεστές που προκύπτουν από τις τιμές μετατροπής δεν θα χρησιμοποιούνται.

4. Τα νομισματικά ποσά που θα μετατρέπονται από μία εθνική νομισματική μονάδα σε άλλη, μετατρέπονται πρώτα σε ένα νομισματικό ποσό εκφρασμένο σε ευρώ, και ενδεχομένως θα μπορούν να στρογγυλοποιούνται σε όχι λιγότερα από τρία δεκαδικά ψηφία, και στη συνέχεια θα μετατρέπεται στην άλλη εθνική νομισματική μονάδα. Δεν επιτρέπεται η χρησιμοποίηση εναλλακτικής μεθόδου υπολογισμού, εκτός εάν παράγει τα ίδια αποτελέσματα.»

11. Τέλος, το άρθρο 5 του κανονισμού ορίζει ότι:

«Τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται κατά τη στρογγυλοποίηση μετά τη μετατροπή σε μονάδες ευρώ σύμφωνα με το άρθρο 4 θα στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω προς το πλησιέστερο εκατοστό. Τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, τα οποία μετατρέπονται σε εθνική νομισματική μονάδα, στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω προς την πλησιέστερη υποδιαίρεση, ή ελλείψει υποδιαίρεσης προς την πλησιέστερη μονάδα, ή ανάλογα με τις εθνικές νομοθεσίες ή πρακτικές σε πολλαπλάσιο ή κλάσμα της υποδιαίρεσης ή της εθνικής νομισματικής μονάδας. Αν ως αποτέλεσμα από την εφαρμογή της τιμής μετατροπής προκύπτει ακριβώς το μισό μιας μονάδας ή μιας υποδιαίρεσης, τότε το ποσό θα στρογγυλοποιείται προς τα πάνω».

12. Η Ο2 και η Επιτροπή υπέβαλαν γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις. Θα γίνεται αναφορά σε αυτές κατά την εκτίμηση των νομικών ζητημάτων που εγείρει το εθνικό δικαστήριο.

II — Εκτίμηση

Α — *Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

13. Το Δικαστήριο καλείται να εκδώσει προδικαστική απόφαση στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, έχοντας ως δεδομένο ότι η μετατροπή και στρογγυλοποίηση σε 0,03 ευρώ της τιμής των 0,05 DEM ανά λεπτό, η οποία καθορίστηκε συμβατικώς για ορισμένα τηλεφωνήματα, έχει ως αποτέλεσμα ένα τέτοιου είδους τηλεφώνημα δύο λεπτών να κοστίζει στον καταναλωτή που επιλέγει τη συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό ένα pfennig (DEM 0,01) περισσότερο απ' ό,τι πριν τη μετατροπή. Όσο περισσότερο διαρκεί το τηλεφώνημα με την τιμή αυτή, τόσο περισσότερο αυξάνεται το οφειλόμενο ποσό. Για παράδειγμα, ένα τηλεφώνημα δέκα λεπτών κοστίζει εννέα pfennig περισσότερο απ' ό,τι κόστιζε πριν την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος. Μετατρεπόμενα σε ευρώ, τα 0,09 DEM αντιστοιχούν σε 0,05 ευρώ. Δεδομένου ότι οι τιμές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και, εν γένει, οι τιμές στις μακροχρόνιες συμβάσεις αυξάνονται κατά καιρούς, η αύξηση αυτή δεν θα αποτελούσε ιδιαίτερη έκπληξη, αν δεν οφειλόταν αποκλειστικά στη μετατροπή σε ευρώ ενός νομισματικού ποσού που προηγουμένως εκφραζόταν σε γερμανικά μάρκα. Το πρόβλημα, δηλαδή, ανακύπτει, διότι η

αύξηση του καταβαλλομένου ποσού δεν εμφανίζεται ως αποτέλεσμα ρητής αυξήσεως των τιμών, αλλά, αντιθέτως, καλύπτεται με τη διαδικασία της μετατροπής, η οποία θεωρείται ουδέτερη ως προς τις τιμές που έχουν καθοριστεί συμβατικώς.

14. Ως προκαταρκτική παρατήρηση, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η μετατροπή νομισματικών ποσών, όπως οι τιμές ανά λεπτό που έχουν καθοριστεί συμβατικώς, πρέπει να πραγματοποιηθεί το αργότερο μέχρι το τέλος της «μεταβατικής περιόδου», οποία, σύμφωνα με το άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΚ) 974/98 του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου 1998, για την εισαγωγή του ευρώ [4] (στο εξής: κανονισμός: 974/98), «νοείται ως η περίοδος που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου 1999 και τελειώνει στις 31 Δεκεμβρίου 2001.»

15. Η μετατροπή των οικείων νομισματικών ποσών έπρεπε να γίνει, καταρχάς, με βάση την αρχή της νομικής ισοτιμίας του ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων, η οποία κατοχυρώνεται, ιδίως, στο άρθρο 14 του κανονισμού 974/98. Η διάταξη αυτή ορίζει ότι: «Όταν σε νομικές πράξεις που υφίστανται στο τέλος της μεταβατικής περιόδου γίνεται αναφορά σε εθνικές νομισματικές μονάδες, οι αναφορές αυτές θεωρούνται αναφορές στο ευρώ σύμφωνα με τις αντίστοιχες τιμές μετατροπής» [5]. Δεύτερον, η ανάγκη μετατροπής ποσών όπως οι τιμές ανά λεπτό που έχουν καθοριστεί συμβατικώς προκύπτει επίσης από την αρχή ότι, μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, το ευρώ πρέπει να χρησιμοποιείται ως το μοναδικό νόμιμο χρήμα [6].

16. Έτσι δίνεται εμμέσως απάντηση στο τελευταίο σκέλος του δεύτερου ερωτήματος του Landgericht. Μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, δεν επιτρέπεται πλέον στην Ο2 να χρησιμοποιεί τις διάφορες τιμές ανά λεπτό σε γερμανικά μάρκα, όπως πριν την αλλαγή του νομίσματος. Τόσο η Επιτροπή όσο και η Ο2 συμφωνούν επ' αυτού.

17. Απομένει να διευκρινιστεί, και είναι το βασικό ζήτημα επί του οποίου το Landgericht ζητεί οδηγίες από το Δικαστήριο, αν ο κανονισμός 1103/97 επιτρέπει να αυξηθούν τα ποσά που τελικά καταβάλλουν οι καταναλωτές, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένη τιμή, καθόσον οι αυξήσεις αυτές οφείλονται αποκλειστικά στη μετατροπή σε ευρώ και, κατόπιν, στη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό των τιμών ανά λεπτό που έχουν καθοριστεί συμβατικώς και προηγουμένως εκφράζονταν στο εθνικό νόμισμα.

4 — ΕΕ 1998, L 139, σ. 1.

5 — Το άρθρο 13 του ίδιου κανονισμού ορίζει ότι το άρθρο 14 εφαρμόζεται «από το τέλος της μεταβατικής περιόδου».

6 — Βλ. το άρθρο 15, παράγραφος 1, όπου συγκεκριμένα ορίζεται ότι «[τ]α τραπεζογραμμάτια και τα κέρματα που εκφράζονται σε εθνικές νομισματικές μονάδες όπως προβλέπεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1, εξακολουθούν να αποτελούν νόμιμο χρήμα εντός των εδαφικών τους ορίων και για έξι ακόμα μήνες μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου 7 η περίοδος αυτή μπορεί να συντομευθεί με εθνικό νόμο.»

18. Αν καταλήξουμε ότι το άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97 επιβάλλει τη στρογγυλοποίηση των τιμών ανά λεπτό, σύμφωνα με τους κανόνες που αυτό ορίζει, η πρακτική που ακολούθησε η Ο2 για τη μετατροπή και τη στρογγυλοποίηση επιτρέπεται, παρά τις επιπτώσεις της στους καταναλωτές που επιλέγουν τα συγκεκριμένα τιμολόγια, όπως αυτό των 0,05 DEM ανά λεπτό για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. προς δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας. Αν, αντιθέτως, θεωρήσουμε ότι τα ποσά αυτά δεν περιλαμβάνονται μεταξύ αυτών του άρθρου 5, η διάταξη αυτή δεν επιβάλλει τη στρογγυλοποίησή τους στο πλησιέστερο εκατοστό· ωστόσο, θα παραμένει το ερώτημα αν η Ο2 μπορεί, παρά ταύτα, να προβεί μονομερώς σε τέτοια στρογγυλοποίηση. Τρεις είναι οι πιθανές απαντήσεις: πρώτον, όπως υποστηρίζει επικουρικώς η Ο2, ότι ο κανονισμός 1103/97 δεν απαγορεύει ρητώς τη στρογγυλοποίηση ποσών άλλων από αυτά που υπάγονται στο άρθρο 5 και ότι, ως εκ τούτου, η πρακτική που ακολούθησε για τη στρογγυλοποίηση είναι συμβατή με τον κανονισμό· δεύτερον, όπως υποστηρίζει η Verbraucher-Zentrale, ότι ο κανονισμός 1103/97 επιβάλλει μέγιστη ακρίβεια κατά τη μετατροπή των νομισματικών ποσών που δεν εμπίπτουν στο άρθρο 5 και ότι, κατά συνέπεια, η πρακτική της στρογγυλοποιήσεως που ακολούθησε η Ο2 δεν είναι συμβατή με τον κανονισμό· τρίτον, ότι ο κανονισμός 1103/97, μολονότι δεν απαγορεύει τη μετατροπή νομισματικών μονάδων άλλων από αυτές του άρθρου 5, επιβάλλει ορισμένους περιορισμούς στη μετατροπή αυτή.

19. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα κομβικά αυτά ζητήματα, απαιτείται εξετασθούν οι επιδιωκόμενοι με τον κανονισμό 1103/97 σκοποί, καθώς και το πλαίσιο εντός του οποίου αυτός θεσπίστηκε. Εν συνεχεία, θα αναλύσω τον βασικό κανόνα της συνέχειας των νομικών πράξεων, ο οποίος κατοχυρώνεται με το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97. Θα υποστηρίξω ότι ο κανόνας αυτός αποτελεί κομβική διάταξη για την εκτίμηση των επιπτώσεων της καθιερώσεως του ευρώ στις υφιστάμενες συμβάσεις. Τα συγκεκριμένα ερωτήματα που υπέβαλε το Landgericht θα εξεταστούν, εν συνεχεία, με την εξής σειρά: Αποτελεί η τιμή ανά λεπτό, όπως περιγράφεται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται; Αν όχι, μπορεί ένα τέτοιο ποσό να στρογγυλοποιηθεί μετά τη μετατροπή του σε ευρώ; Αν επιτρέπεται η στρογγυλοποίηση ποσών πέραν αυτών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, ποιοι είναι οι περιορισμοί, εφόσον υπάρχουν, που επιβάλλει ο κανονισμός 1103/97, σε περίπτωση που ένας συμβαλλόμενος αποφασίσει μονομερώς τη στρογγυλοποίηση των ποσών αυτών;

B — *Οι επιδιωκόμενοι με τον κανονισμό 1103/97 σκοποί*

20. Η εγγύηση της ασφάλειας δικαίου, η οποία αναγνωρίζεται από το Δικαστήριο ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου [7], είναι η βασική αρχή που διέπει τον κανονισμό 1103/97.

7 — Βλ., π.χ., αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψεις 7 έως 11), της 29ης Φεβρουαρίου 1996, C-110/94, Inzo (Συλλογή 1996, σ. I-857, σκέψη 20), και της 20ής Μαρτίου 1997, C-24/95, Alcan Deutschland (Συλλογή 1997, σ. I-1591, σκέψεις 29 έως 37).

21. Επιβάλλεται να υπομνηστεί ότι ο κανονισμός 1103/97 τέθηκε σε ισχύ σε όλα τα κράτη μέλη στις 20 Ιουνίου 1997, ήτοι αρκετά πριν τεθούν σε ισχύ ο κανονισμός 974/98, για την εισαγωγή του ευρώ, και ο κανονισμός 2866/98, σχετικά με τις τιμές μετατροπής του ευρώ και των νομισμάτων των κρατών μελών που υιοθετούν το ευρώ. Το γεγονός αυτό αποτελεί από μόνο του ένδειξη της σημασίας του να κατοχυρωθεί η ασφάλεια δικαίου για όλους τους συναλλασσομένους στην Κοινότητα, μέσω της θεσπίσεως των κανόνων του κανονισμού 1103/97, ιδίως των κανόνων για τη συνέχεια των νομικών πράξεων και για τη μετατροπή και τη στρογγυλοποίηση των νομισματικών ποσών.

22. Ήταν ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση στο νέο νόμισμα δεν θα προκαλούσε αστάθεια στις συμβατικές σχέσεις και αβεβαιότητα μεταξύ των συναλλασσομένων ως προς τις συνέπειες της καθιερώσεως του ευρώ. Έπρεπε να διασφαλιστεί με ενιαίο τρόπο, το συντομότερο δυνατόν και χωρίς αμφιβολίες, ότι η αξία σε ευρώ των ποσών που εκφράζονταν σε εθνικές νομισματικές μονάδες θα παρέμενε η ίδια, διότι, σε αντίθετη περίπτωση, —για παράδειγμα, σε περίπτωση μετατροπών με περιορισμένη ακρίβεια— θα μπορούσε να προκληθεί επικίνδυνη αστάθεια των τιμών σε βάρος των καταναλωτών [8]. Στο πλαίσιο αυτό, οι κανόνες του κανονισμού 1103/97 παρέχουν ένα ενιαίο πλαίσιο για την πρόληψη της αβεβαιότητας μεταξύ των συναλλασσομένων.

Γ — *Ο κανόνας του άρθρου 3 του κανονισμού 1103/97 για τη συνέχεια των νομικών πράξεων*

23. Με το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, τίθεται ο θεμελιώδης κανόνας της συνέχειας των νομικών πράξεων, που αποτελεί την κατευθυντήρια αρχή όλης της διαδικασίας για την καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος.

24. Η αρχή της συνέχειας των συμβάσεων, «pacta sunt servanda», αποτελεί γενική αρχή του δικαίου, την οποία το Δικαστήριο έχει ρητώς χαρακτηρίσει ως «θεμελιώδη αρχή κάθε έννομης τάξεως» [9]. Ωστόσο, το άρθρο 3 επιδιώκει σκοπό ευρύτερο από την απλή κατοχύρωση της αρχής αυτής, καθόσον επιτάσσει να μην επηρεαστούν οι όροι των νομικών πράξεων από την καθιέρωση του νέου νομίσματος. Στις νομικές πράξεις περιλαμβάνονται, inter alia και επιπλέον των συμβάσεων, οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις και οι διοικητικές πράξεις. Το άρθρο 3 δεν μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί απλώς ως κανόνας του οποίου σκοπός είναι να τονιστεί ότι οι νομοθεσίες των κρατών μελών περιέχουν κανόνες που κατοχυρώνουν τη γενική αρχή της συνέχειας των συμβάσεων στο πλαίσιο της καθιερώσεως του νέου νομίσματος. Αυτό καθίσταται ιδιαιτέρως σαφές, αν εξετάσουμε ορισμένους από τους συγκεκριμένους λόγους για τους οποίους το άρθρο 3 περιλήφθηκε στον κανονισμό 1103/97.

8 — Στην πέμπτη και την έβδομη αιτιολογική σκέψη του προοιμίου του κανονισμού 1103/97, αναφέρεται ρητώς ότι, κατά τη μετάβαση στο ευρώ, πρέπει να ληφθεί υπόψη η θέση των καταναλωτών.

9 — Βλ. απόφαση της 16ης Ιουνίου 1998, C-162/96, Racke (Συλλογή 1998, σ. I-3655, σκέψη 49).

25. Οι κανονισμοί για το ευρώ, περιλαμβανομένου του κανονισμού 1103/97, αποσκοπούν στο να «εξασφαλισθεί ισόρροπη μετάβαση, ιδίως για τους καταναλωτές» [10]. Όπως, δηλαδή, επισημαίνει το Landgericht, η μετάβαση αυτή δεν πρέπει να αποβεί σε βάρος του καταναλωτή. Περαιτέρω, το ενδιαφέρον αυτό για την προστασία του καταναλωτή αποτελεί έναν από τους λόγους για τους οποίους το άρθρο 3 περιλήφθηκε στον κανονισμό 1103/97 [11].

26. Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για τη μετάβαση στο ενιαίο νόμισμα, είναι κατανοητό ότι οι καταναλωτές έπρεπε να είναι βέβαιοι ότι οι συμβατικοί όροι, ιδίως δε αυτοί με τους οποίους καθορίζονται οι τιμές στο εθνικό νόμισμα, δεν θα μεταβληθούν, για τον λόγο και μόνον ότι τα νομισματικά αυτά ποσά θα μετατραπούν σε ευρώ.

27. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, εκτός της προστασίας του καταναλωτή, επικεντρώνεται επίσης στο συναφές ζήτημα των εύλογων ανησυχιών για ενδεχόμενες επιπτώσεις στη σταθερότητα των τιμών στην ευρωζώνη, λόγω της καθιερώσεως του ενιαίου νομίσματος. Κατά τη μετάβαση στο ευρώ, η αποτροπή ενδεχομένων αυξήσεων των τιμών, οφειλομένων αποκλειστικά στην καθιέρωση του ευρώ, δεν μπορούσε να στηριχθεί μόνο στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών και στους μηχανισμούς τους για την αποτροπή διακυμάνσεων στις τιμές. Επομένως, το άρθρο 3 αποτελεί σημαντική διάταξη και για τη διατήρηση, με ενιαίο τρόπο, της σταθερότητας των τιμών κατά τη μετάβαση στο νέο νόμισμα. Η καθιέρωση του ευρώ αποτελεί κομβικό γεγονός για την προώθηση της ευρωπαϊκής πολιτικής του ενιαίου νομίσματος, η δε διατήρηση της σταθερότητας των τιμών αποτελεί, υπενθυμίζουμε, τον κύριο σκοπό για τον καθορισμό και την άσκηση της πολιτικής αυτής, όπως ρητώς ορίζει το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΕΚ [12].

28. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97 αποτελεί κομβική διάταξη στην όλη διαδικασία της καθιερώσεως του ευρώ. Από τον κανόνα της συνέχειας των νομικών πράξεων, του άρθρου 3, και από την αρχή της νομικής ισοτιμίας μεταξύ του ευρώ και των εθνικών νομισματικών μονάδων, είναι εύκολο να συναχθεί η αρχή της ουδετερότητας που διέπει όλους τους κανονισμούς για το ευρώ [13]. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, δεν

10 — Βλ. την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1103/97.

11 — Στην έβδομη αιτιολογική σκέψη επισημαίνεται ότι «οι διατάξεις περί συνεχείας των συμβάσεων μπορούν να εκπληρώσουν το στόχο τους, που είναι η παροχή ασφάλειας δικαίου και διαφάνειας στους συναλλασσομένους, *ιδίως δε στους καταναλωτές*, μόνο αν τεθούν σε ισχύ το ταχύτερο δυνατόν» (η υπογράμμιση δική μου).

12 — Το άρθρο 4, παράγραφος 2, ΕΚ ορίζει ότι «[π]αράλληλα, και σύμφωνα με τους όρους, το χρονοδιάγραμμα και τις διαδικασίες που προβλέπει η παρούσα συνθήκη, η δράση αυτή [των κρατών μελών και της Κοινότητας] περιλαμβάνει τον αμετάκλητο καθορισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών, γεγονός που θα οδηγήσει στην καθιέρωση ενιαίου νομίσματος, του Ecu, και τον *καθορισμό και την άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, πρωταρχικός στόχος των οποίων είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών*» (η υπογράμμιση δική μου).

13 — Ορισμένοι εθνικοί κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της συμβατότητας των εθνικών νομικών και νομισματικών συστημάτων προς τους κανονισμούς για το ευρώ κατοχυρώνουν ρητώς την αρχή της ουδετερότητας για τις υφιστάμενες νομικές πράξεις. Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, με το άρθρο 6 του ισπανικού νόμου 46/98, της 17ης Δεκεμβρίου 1998, για την εισαγωγή του ευρώ, όπου ορίζεται ότι «η αντικατάσταση της πεσέτας με το ευρώ δεν μεταβάλλει την αξία κάθε είδους πιστώσεων ή οφειλών, των οποίων η αξία παραμένει ίδια με αυτή που είχαν κατά τον χρόνο της μεταβάσεως, χωρίς διακοπή της συνέχειας της συμβάσεως» (ανεπίσημη μετάφραση).

επιτρέπεται να μεταβληθεί, λόγω της μετατροπής των εθνικών νομισματικών μονάδων σε ευρώ, η αξία οφειλών ή πιστώσεων που προκύπτουν από μία νομική πράξη. Η αξία τους πρέπει να παραμείνει ίση με αυτή που είχαν πριν μεταβληθεί η ονομαστική αξία της νομισματικής μονάδας. Η καθιέρωση του ευρώ πρέπει να θεωρείται ουδέτερο γεγονός ως προς τις υφιστάμενες κατά τον οικείο χρόνο νομικές πράξεις, καθώς και ως προς την αξία των νομισματικών ποσών που περιέχονται στις πράξεις αυτές. Αυτό συνάδει προς τον σκοπό του κανονισμού 1103/98, ο οποίος συνίσταται στην ελαχιστοποίηση των μεταβολών που επιβάλλει η καθιέρωση του ευρώ, προς το συμφέρον των οικείων καταναλωτών και προς αποφυγή πληθωριστικών τάσεων.

29. Ακόμη και αν πρόθεση του νομοθέτη ήταν απλώς να επικυρώσει, με το άρθρο 3, μία επίσης αναγνωρισμένη, σε διάφορα εθνικά νομικά συστήματα, γενική αρχή του δικαίου [14], από τη διατύπωση της διατάξεως και τους σκοπούς του κανονισμού 1103/97 συνάγεται σαφώς ότι το εν λόγω άρθρο επιφέρει αυτοτελείς έννομες συνέπειες [15]. Πράγματι, ακόμη και αν, σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις ορισμένων κρατών μελών, μπορούσε ένας συναλλασσόμενος να μεταβάλει μονομερώς, λόγω της μεταβάσεως στο ευρώ και μόνον, οποιαδήποτε νομική πράξη ή, ειδικότερα, συμβατικό όρο σε βάρος των καταναλωτών, η εφαρμογή των εθνικών αυτών διατάξεων θα απαγορευόταν από το άρθρο 3 [16].

30. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, εφόσον αποτελεί κανόνα σχετικό με την προστασία και τη χρήση του ευρώ κατά την καθιέρωση του νομίσματος αυτού, αποτελεί για τα μετέχοντα κράτη μέλη τμήμα της ενιαίας κοινοτικής νομοθεσίας για το κοινό νόμισμα [17]. Συναφώς, το άρθρο 3 αποτελεί συμπλήρωμα, από την άποψη του ιδιωτικού δικαίου, των κανονισμών για το ευρώ και υπερέχει των αντιθέτων εθνικών διατάξεων του δικαίου των συμβάσεων, του lex contractus. Αυτό είναι απολύτως κατανοητό, αν θυμηθούμε ότι το άρθρο 3 περιλήφθηκε στον κανονισμό 1103/97 για να διασφαλιστεί ενιαίος βαθμός προστασίας του κοινού νομίσματος, καθώς και υψηλό επίπεδο ασφάλειας δικαίου και διαφάνειας καθ' όλη τη διαδικασία της καθιερώσεώς του.

31. Το πλαίσιο για το ευρώ, το οποίο τέθηκε με τους κανονισμούς 1103/97 και 974/98, φέρνει στο προσκήνιο τους εξής κανόνες και αρχές: 1) την αρχή ότι το ευρώ πρέπει να χρησιμοποιείται ως το μόνο νόμιμο χρήμα, σε αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων,

14 — Στην οποία αναφέρεται ρητώς η έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1103/97.

15 — Υφίσταται έντονη διαμάχη επί του ζητήματος αυτού στους γερμανικούς νομικούς κύκλους. Βλ. Ritter, Jan, Wilhelm, Euro-Einführung und IPR unter besonderer Berücksichtigung nachehelicher Unterhaltsvertrdge, Lang, Frankfurt a.M., 2003, σ. 91 έως 117, ιδίως σ. 117, και Hahn, Marie-Therese, Europdische Wdhrungsumstellung und Vertragskontinuitdt: eine Rechtsvergleichende Analyse aus der Perspektive Deutschlands, Frankreichs und Grofbritanniens unter Berücksichtigung der Verordnung (EG) Nr. 1103/97, Lang, Frankfurt a.M, 1999, σ. 101 έως 114.

16 — Με την επιφύλαξη, προφανώς, της εξαιρέσεως που ρητώς προβλέπει το άρθρο 3 σε περίπτωση αντίθετης συμφωνίας των συμβαλλομένων.

17 — Βλ. την όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1103/97, όπου αναγνωρίζεται ότι η καθιέρωση του ευρώ αποτελεί μεταβολή της περί νομίσματος νομοθεσίας των κρατών μελών.

2) τη νομική ισοτιμία μεταξύ ευρώ και εθνικών νομισμάτων, 3) τον κανόνα της συνέχειας των νομικών πράξεων και της ουδετερότητας ως προς την αξία των νομισματικών ποσών που περιέχονται στις νομικές αυτές πράξεις και 4) την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικές για να προσδιοριστεί αν, υπό τους κανονισμούς για το ευρώ και, ιδίως, υπό τον κανονισμό 1103/97, μπορεί ένας συμβαλλόμενος να αποφασίσει μονομερώς να στρογγυλοποιήσει προς το ανώτερο εκατοστό του ευρώ τις τιμές μονάδας, μολονότι η στρογγυλοποίηση αυτή προκαλεί ευθέως σημαντική μεταβολή των οικονομικών υποχρεώσεων άλλων συναλλασσομένων [18].

Δ — Αποτελεί η τιμή την οποία περιγράφει το Landgericht München ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται;

32. Από το ότι το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97 ορίζει ότι η καθιέρωση του ευρώ δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή όρου νομικής πράξεως ή την απαλλαγή από εκτέλεση υποχρεώσεως απορρέουσας από νομική πράξη, ούτε την παραχώρηση σε συμβαλλόμενο του δικαιώματος μονομερούς μεταβολής όρου νομικής πράξεως, ενδέχεται να εννοηθεί ότι όλες οι τιμές που εκφράζονται σε εθνικό νόμισμα πρέπει, ως ουσιώδεις όροι των συναλλαγών, να μετατραπούν σε ευρώ με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Γεγονός, ωστόσο, είναι ότι, κατά τη διαδικασία της μεταβάσεως από το ένα νόμισμα στο άλλο, πρακτικοί λόγοι ενδεχομένως επιβάλλουν να γίνει σε ορισμένες περιπτώσεις στρογγυλοποίηση [19]. Δεν αποτελεί, επομένως, έκπληξη το ότι ο κανονισμός 1103/97 προβλέπει και ρυθμίζει τη στρογγυλοποίηση για ορισμένα νομισματικά ποσά.

33. Το άρθρο 5 ορίζει ότι η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό εφαρμόζεται, καταρχήν, στα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται. Παρά το ότι οι κανονισμοί για το ευρώ δεν περιέχουν ορισμό των νομισματικών ποσών που θα καταβάλλονται, η Ο2 και η Επιτροπή συμφωνούν ότι στα «νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται» περιλαμβάνονται όλα τα είδη χρηματικών οφειλών [20].

34. Ωστόσο, αντιθέτως προς την άποψη της Ο2, η τιμή ανά λεπτό δεν μπορεί να θεωρηθεί per se ως ποσό που θα καταβάλλεται, διότι η ίδια δεν συνιστά χρηματική οφειλή. Μόνον όταν είναι γνωστό το πόσα λεπτά διήρκεσε το τηλεφώνημα, είναι διαθέσιμα τα απαραίτητα στοιχεία για την εκτίμηση του ποσού που θα καταβάλλεται για συγκεκριμένο τηλεφώνημα. Σε αυτό ακριβώς το χρονικό σημείο ο πελάτης καθίσταται έναντι της εταιρίας παροχής

18 — Η μεταβολή αυτή οφείλεται στο αριθμητικό αποτέλεσμα του πολλαπλασιασμού, όπου μία μικρή μεταβολή, λόγω της μετατροπής και της στρογγυλοποιήσεως της τιμής μονάδας, εμφανίζεται ενισχυμένη στο τελικό οφειλόμενο ποσό, ανάλογα με τον αριθμό των μονάδων που έχουν αγοραστεί.

19 — Η Martin Milendez, Maria Teresa, στο El Euro — *Paridad, continuidad, conversión y redondeo*, La Ley, Madrid, 2001, σ. 234 έως 298, παραθέτει παραδείγματα κανονιστικών ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν στην Ισπανία τον δέκατο ένατο αιώνα και στο Ηνωμένο Βασίλειο τον εικοστό αιώνα.

20 — Βλ. επίσης, The introduction of Euro and the rounding of currency amounts, DGII/C4-SP, ενημέρωση Φεβρουαρίου 1999, σ. 10.

τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών οφειλέτης συγκεκριμένου νομισματικού ποσού. Αν ο πελάτης δεν πραγματοποιήσει κανένα τηλεφώνημα για ορισμένο χρονικό διάστημα, προφανώς ουδεμία χρηματική οφειλή υφίσταται, παρά το γεγονός ότι η συμφωνημένη τιμή ανά λεπτό παραμένει αναμφισβήτητα σε ισχύ.

35. Ο λόγος που επιβάλλει τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό των ποσών που ρητώς αναφέρονται στο άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97 είναι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, πρακτικής φύσεως, αποτελεί δε ευθέως συνέπεια του ότι το ευρώ διαιρείται σε 100 εκατοστά, χωρίς να προβλέπονται υποδιαιρέσεις του εκατοστού [21] στον νόμο. Επομένως, τα νομισματικά ποσά που αναφέρονται στο άρθρο 5 είναι αυτά που, για πρακτικούς λόγους, δεν επιδέχονται μετατροπή με ακρίβεια μεγαλύτερη του πλησιέστερου εκατοστού. Αντιθέτως, οι πρακτικοί αυτοί λόγοι δεν δικαιολογούν τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό της τιμής ανά λεπτό, διότι η τιμή αυτή δεν αποτελεί η ίδια χρηματική οφειλή.

36. Σύμφωνα με το άρθρο 5, ο ίδιος κανόνας για στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό εφαρμόζεται για τα ποσά που καταλογίζονται. Και πάλι, οι κανονισμοί για το ευρώ δεν περιλαμβάνουν ορισμό των ποσών αυτών. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή με τις έγγραφες παρατηρήσεις της, στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται ποσά που χρησιμοποιούνται για λογιστικούς σκοπούς, σε αποσπάσματα λογαριασμών ή σε ισολογισμούς. Ακόμη και αν τέτοιου είδους ποσά δεν αποτελούν τελικά ποσά που θα καταβάλλονται, αντιστοιχούν, τελικά, σε χρηματικές οφειλές. Είναι σαφές ότι η τιμή ανά λεπτό δεν αποτελεί η ίδια ποσό που πρέπει να καταχωριστεί στα λογιστικά βιβλία των επιχειρήσεων παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών. Η τιμή ανά λεπτό χρησιμοποιείται απλώς σε ενδιάμεσους υπολογισμούς [22], απαραίτητους για τον καθορισμό των ποσών που θα καταβάλλονται (όπως το τελικό ποσό του τιμολογίου) και θα καταλογίζονται (όπως το κόστος του κάθε τηλεφωνήματος).

37. Περαιτέρω, οι πρακτικοί λόγοι που δικαιολογούν τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό των τελικών ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταχωρίζονται στα λογιστικά βιβλία δεν δικαιολογούν τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό της τιμής ανά λεπτό, η οποία χρησιμοποιείται μόνο για τον υπολογισμό τέτοιων ποσών.

38. Το γεγονός ότι, σύμφωνα με τα στοιχεία που υπέβαλε το Landgericht, ο υπολογισμός του κόστους κάθε τηλεφωνήματος, σε τελική ανάλυση, δεν βασίζεται καν στην τιμή ανά λεπτό, αλλά στο ένα έκτο του ποσού αυτού, ήτοι στην τιμή της μονάδας των 10 δευτερολέπτων, καθιστά αδιανόητο το να θεωρηθεί η τιμή ανά λεπτό ως ποσό το οποίο θα

21 — Το άρθρο 2 του κανονισμού 974/98 ορίζει ότι «[α]πό 1ης Ιανουαρίου 1999, το νόμισμα των συμμετεχόντων κρατών μελών είναι το ευρώ. Νομισματική μονάδα είναι το ένα ευρώ. Ένα ευρώ υποδιαιρείται σε εκατό cent.» Το άρθρο 3 του ίδιου κανονισμού ορίζει ότι «[τ]ο ευρώ αντικαθιστά το νόμισμα κάθε συμμετέχοντος κράτους μέλους σύμφωνα με την τιμή μετατροπής.»

22 — Η έννοια των «ενδιάμεσων υπολογισμών» αναφέρεται ρητώς στην ενδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1103/97.

καταλογίζεται και θα στρογγυλοποιείται στο πλησιέστερο εκατοστό, μετά τη μετατροπή. Πράγματι, στη συγκεκριμένη περίπτωση, η τιμή ανά λεπτό δεν αποτελεί καν ποσό που χρησιμοποιείται απευθείας για τον υπολογισμό του κόστους που θα χρεωθεί για κάθε τηλεφώνημα.

39. Επομένως, δεν μπορώ να συμφωνήσω με την Ο2 ότι η διατύπωση «νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται» του άρθρου 5 του κανονισμού 1103/97 περιλαμβάνει όλα τα νομισματικά ποσά. Η διάταξη δεν ορίζει ότι «*όλα τα νομισματικά ποσά*» πρέπει να στρογγυλοποιούνται στο πλησιέστερο εκατοστό. Ορίζει ότι «*τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται* κατά τη στρογγυλοποίηση μετά τη μετατροπή σε μονάδες ευρώ σύμφωνα με το άρθρο 4 θα στρογγυλοποιούνται προς τα πάνω ή προς τα κάτω, προς το πλησιέστερο εκατοστό» [23].

40. Το ότι όλα τα νομισματικά ποσά που εκφράζονται στο εθνικό νόμισμα του συμμετέχοντος κράτους πρέπει να μετατραπούν σε ευρώ δεν σημαίνει ότι πρέπει οπωσδήποτε να στρογγυλοποιηθούν στο πλησιέστερο εκατοστό. Η Ο2 υποστήριξε ότι, όποτε γίνεται μετατροπή ενός νομισματικού ποσού, πρέπει να γίνεται στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό, χωρίς όμως να προβάλει κάποιο επιχείρημα προς στήριξη του συμπεράσματος αυτού.

23 — Η υπογράμμιση δική μου.

41. Από το άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97 συνάγεται σαφώς, a contrario, ότι η μετατροπή δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε στρογγυλοποίηση. Πράγματι, με τη διάταξη αυτή, η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό καθιερώνεται για «τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται *κατά τη στρογγυλοποίηση* μετά τη μετατροπή σε μονάδες ευρώ σύμφωνα με το άρθρο 4» [24]. Επομένως, διαφωνώ με την άποψη της Ο2 ότι το άρθρο 4 επιτρέπει τη μετατροπή και τη στρογγυλοποίηση, ενώ το άρθρο 5 αφορά μόνον τη μέθοδο στρογγυλοποιήσεως. Η μετατροπή και, κατόπιν, η στρογγυλοποίηση αποτελούν δύο διαφορετικές διαδικασίες. Το άρθρο 4 θέτει τους όρους με τους οποίους πραγματοποιείται η μετατροπή σε ευρώ των νομισματικών ποσών που εκφράζονται σε εθνικές νομισματικές μονάδες [25]. Δεν αφορά τη στρογγυλοποίηση των νομισματικών ποσών που μετατράπηκαν σε ευρώ [26]. Το ζήτημα αυτό αντιμετωπίζεται με το άρθρο 5, όσον αφορά τα νομισματικά ποσά που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται.

42. Φρονώ, επομένως, ότι η απάντηση στο πρώτο ερώτημα πρέπει να είναι ότι η τιμή ανά λεπτό δεν καταλέγεται στα ποσά που θα

24 — Η υπογράμμιση δική μου.

25 — Το άρθρο 4, παράγραφος 4, ορίζει επίσης το πώς πρέπει να γίνεται η μετατροπή από μία εθνική νομισματική μονάδα σε μία άλλη. Αυτό σαφώς αποτελεί ζήτημα που δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον για την παρούσα υπόθεση.

26 — Το άρθρο 4 αναφέρεται στη στρογγυλοποίηση σε δύο μόνο περιπτώσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο της αναλύσεως για την παρούσα υπόθεση. Πρώτον, το άρθρο 4, παράγραφος 2, απαγορεύει τη στρογγυλοποίηση ή την παράλειψη των δεκαδικών ψηφίων των τιμών μετατροπής, οι οποίες, σύμφωνα με την παράγραφο 1, θεσπίζονται με έξι χαρακτηριστικά ψηφία. Η αναφορά αυτή προφανώς δεν αφορά τη στρογγυλοποίηση νομισματικών ποσών μετά τη μετατροπή τους σε ευρώ. Δεύτερον, το άρθρο 4, παράγραφος 4, θεσπίζει λεπτομερείς κανόνες για τη μετατροπή, περιλαμβανομένου και ενός για τη στρογγυλοποίηση, των νομισματικών ποσών από ένα εθνικό νόμισμα σε άλλο, πράγμα που επίσης δεν αφορά την ανάλυση για την παρούσα υπόθεση.

καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 1103/97. Ποσά όπως η τιμή ανά λεπτό αποτελούν νομισματικά ποσά που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται.

43. Εφόσον τα νομισματικά ποσά που αναφέρονται στο άρθρο 5 είναι αυτά των οποίων η μετατροπή δεν μπορεί να γίνει, για πρακτικούς λόγους, με ακρίβεια μεγαλύτερη του πλησιέστερου εκατοστού, μόνον το τελικό ποσό του τιμολογίου παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών πρέπει οπωσδήποτε να στρογγυλοποιείται στο πλησιέστερο εκατοστό.

44. Όσον αφορά το ποσό που αντιστοιχεί στο κόστος κάθε τηλεφωνήματος, η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό επιτρέπεται να γίνει, αν το κόστος κάθε τηλεφωνήματος πρέπει (για πρακτικούς λόγους που σχετίζονται με την τήρηση των λογιστικών βιβλίων ή σύμφωνα με συγκεκριμένους όρους που καθόρισαν συμβατικώς τα μέρη) να καταλογίζεται ξεχωριστά. Αν η στρογγυλοποίηση γίνει υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, η επίδρασή της στο τελικό καταβλητέο ποσό του τιμολογίου θα είναι, στην πράξη, μάλλον ουδέτερη. Καθώς το κόστος του κάθε τηλεφωνήματος εξαρτάται από τη διάρκειά του και το στοιχείο αυτό είναι μεταβλητό, η στρογγυλοποίηση, είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω, θα γίνει κατά τρόπο τυχαίο, ώστε το τελικό ποσό του τιμολογίου να είναι περίπου το ίδιο, όπως αν η μετατροπή του γινόταν με μεγαλύτερη ακρίβεια [27].

Ε — *Επιτρέπεται η στρογγυλοποίηση ποσού όπως η τιμή ανά λεπτό το οποίο χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς, μετά τη μετατροπή του σε ευρώ;*

45. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, το άρθρο 5 προβλέπει τη στρογγυλοποίηση, στο πλησιέστερο εκατοστό, των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, αλλά δεν υπάρχει στον κανονισμό 1103/97 διάταξη από την οποία να συνάγεται ότι τα ποσά που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς πρέπει να στρογγυλοποιούνται στο πλησιέστερο εκατοστό. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, δεν υπάρχουν πρακτικοί λόγοι που να απαγορεύουν μετατροπή ακριβέστερη του πλησιέστερου εκατοστού, όσον αφορά τα ενδιάμεσα ποσά, τα οποία δεν υπόκεινται στους κανόνες στρογγυλοποιήσεως του άρθρου 5.

27 — Το γεγονός ότι ο κανονισμός 1103/97 προβλέπει στρογγυλοποίηση προς τα πάνω, όταν το αποτέλεσμα της μετατροπής είναι ακριβώς στο μισό της μονάδας, συνεπάγεται ότι η στρογγυλοποίηση προς τα πάνω είναι πιθανότερη απ' ό,τι προς τα κάτω. Δηλαδή, τα τηλεφωνήματα των οποίων το κόστος πρέπει να στρογγυλοποιηθεί προς τα πάνω θα είναι μάλλον περισσότερα από αυτά των οποίων το κόστος θα στρογγυλοποιηθεί προς τα κάτω. Ωστόσο, η επίδραση αυτή θα είναι αμελητέα και, το κυριότερο, θα οφείλεται στο ότι το ίδιο το άρθρο 5 του κανονισμού επιβάλλει να γίνεται προς τα πάνω η στρογγυλοποίηση των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, όταν το αποτέλεσμα της μετατροπής τους καταλήγει ακριβώς στο μισό της μονάδας.

46. Αντιστρόφως, ακόμη και η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό ποσών, όπως οι τιμές ανά λεπτό, τα οποία χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς, δεν απαγορεύεται από τον κανονισμό 1103/97, εφόσον οι εμπλεκόμενοι συναλλασσόμενοι, ήτοι τα συμβαλλόμενα μέρη, συμφωνούν επ' αυτού. Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων αναγνωρίζεται ρητώς στο άρθρο 3 και δεν υπάρχει κανένας λόγος να περιοριστεί, όσον αφορά τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό ποσών που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς. Το ότι το άρθρο 5 του κανονισμού δεν προβλέπει τη στρογγυλοποίηση των ποσών αυτών δεν μπορεί να εκληφθεί, a contrario, ως απαγόρευση της εν λόγω στρογγυλοποιήσεως.

47. Πρέπει όμως να έχουμε κατά νου ότι, όταν στρογγυλοποιείται ένα ποσό, αυτό που κερδίζει ο ένας συμβαλλόμενος αποτελεί ζημία για τον έτερο, δηλαδή το άθροισμα κέρδους και ζημίας είναι μηδέν. Επομένως, μία συμφωνία για στρογγυλοποίηση είναι εξαιρετικά ασυνήθης, διότι είναι εντελώς απίθανο να αποδεχθεί ο ένας συμβαλλόμενος, προς αποκλειστικό όφελος του ετέρου συμβαλλομένου, τη ζημία που αναγκαστικά προκύπτει από τη στρογγυλοποίηση της τιμής μονάδας που χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς.

48. Από τις προηγηθείσες σκέψεις, έπεται ότι η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό της τιμής μονάδας που χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς είναι συμβατή προς τον κανονισμό 1103/97, εφόσον συμφωνήθηκε από τα συμβαλλόμενα μέρη. Ωστόσο, στην παρούσα υπόθεση, η στρογγυλοποίηση της τιμής ανά λεπτό που χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς αποφασίστηκε μονομερώς από την O2.

49. Καμία διάταξη του κανονισμού 1103/97 δεν απαγορεύει ρητώς τη μονομερώς αποφασιζομένη από τον ένα συμβαλλόμενο στρογγυλοποίηση του αριθμού που προκύπτει από τη μετατροπή σε ευρώ της τιμής μονάδας που χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς, στρογγυλοποίηση που γίνεται για τον προσδιορισμό των ποσών που θα καταβάλλονται από τον έτερο συμβαλλόμενο ή θα καταλογίζονται σε αυτόν. Αυτό επισημαίνεται, ορθώς, με τις έγγραφες παρατηρήσεις της Επιτροπής, η οποία υποστηρίζει ότι το άρθρο 5 δεν απαγορεύει τη στρογγυλοποίηση νομισματικών ποσών άλλων εκτός από αυτά που αναφέρει ρητώς η διάταξη αυτή. Πρώτον, η απαγόρευση αυτή θα έπρεπε να τίθεται ρητώς. Δεύτερον, το άρθρο 5 θα έπρεπε οπωσδήποτε να ορίζει ρητώς τον αριθμό των δεκαδικών ψηφίων. Αντιθέτως προς το επιχείρημα που προέβαλε η Verbraucher-Zentrale της κύριας δίκης, δεν είναι απαραίτητο ένας συναλλασσόμενος όπως η O2 να εμφανίζει τις τιμές ανά λεπτό με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια. Επιπλέον, πρέπει να υπομνηστεί ότι από την αιτιολογική σκέψη 11 του κανονισμού 1103/97 καθίσταται σαφές ότι οι κανόνες του κανονισμού 1103/97 για τη στρογγυλοποίηση «δεν θίγουν τις τυχόν πρακτικές, συμβάσεις ή εθνικές διατάξεις περί στρογγυλοποίησης που παρέχουν υψηλότερο βαθμό ακρίβειας για ενδιάμεσους υπολογισμούς». Η αιτιολογική αυτή σκέψη αντίκειται σαφώς στο επιχείρημα ότι πρέπει πάντοτε να επιδιώκεται ο υψηλότερος βαθμός ακρίβειας.

50. Ωστόσο, το γεγονός ότι δεν απαγορεύεται, καταρχήν, να αποφασιστεί μονομερώς στρογγυλοποίηση του νομισματικού ποσού που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ποσού που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται δεν σημαίνει ότι η στρογγυλοποίηση αυτή δεν υπόκειται σε κανέναν από τους περιορισμούς που ευθέως επιβάλλει ο κανονισμός 1103/97. Με το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, τίθεται ο θεμελιώδης κανόνας της συνέχειας των συμβατικών όρων. Εφόσον οι τιμές ανά λεπτό αποτελούν ουσιώδεις όρους της συμβάσεως, η μονομερής απόφαση για στρογγυλοποίηση των τιμών αυτών πρέπει αναπόφευκτα να κριθεί υπό το πρίσμα του κανόνα αυτού. Ως εκ τούτου, και αντιθέτως προς την ερμηνεία που δίνει η O2, υφίσταται διάταξη της κοινοτικής νομοθεσίας δυνάμει της οποίας περιορίζεται η δυνατότητα της O2 να προβεί, μονομερώς, σε στρογγυλοποίηση των τιμών ανά λεπτό που έχει καθορίσει συμβατικώς με τους πελάτες της.

ΣΤ — *Περιορισμοί που επιβάλλει ο κανονισμός 1103/97, σε περίπτωση που ο ένας συμβαλλόμενος προβεί μονομερώς σε στρογγυλοποίηση των τιμών μονάδας που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς*

51. Υπάρχει σαφής διαφορά μεταξύ, αφενός, των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται και, αφετέρου, των ποσών που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς. Δεν μπορούμε, ωστόσο, να ξεχωρίσουμε εντελώς αυτά τα δύο είδη νομισματικών ποσών και να αγνοήσουμε το ότι τα ποσά που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς έχουν μεγάλη σημασία για τον προσδιορισμό των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται. Αναμφίβολα, το να προβεί μονομερώς ένας συναλλασσόμενος σε στρογγυλοποίηση του ποσού που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό του ποσού που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται θα επηρεάσει, ενδεχομένως, το ύψος του τελευταίου αυτού ποσού σε βάρος άλλων συναλλασσομένων [28].

52. Αυτό ακριβώς συμβαίνει, όταν μία επιχείρηση παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών, όπως η O2, αποφασίσει να στρογγυλοποιήσει στο πλησιέστερο εκατοστό τις διάφορες τιμές ανά λεπτό, μετά τη μετατροπή τους σε ευρώ. Η στρογγυλοποίηση, εφόσον έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του ποσού που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται για τα τηλεφωνήματα που πραγματοποιούν οι πελάτες με συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό (ήτοι 0,05 DEM για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. προς το δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας), συνιστά παραβίαση του κανόνα της συνέχειας των συμβατικών όρων, ο οποίος κατοχυρώνεται με το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97.

53. Η στρογγυλοποίηση συνεπάγεται μονομερή μεταβολή συγκεκριμένου συμβατικού όρου, δυνάμει του οποίου οι συμβαλλόμενοι

28 — Ο κίνδυνος να επιβληθεί μονομερώς η στρογγυλοποίηση των τιμών μονάδας στο πλησιέστερο cent, ιδίως στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, με σημαντικές επιπτώσεις επί των τελικών ποσών που θα καταβάλλουν οι καταναλωτές, ελήφθη δεόντως υπόψη από ορισμένα κράτη μέλη. Περαιτέρω, αποτελεί τη δικαιολογητική βάση υφιστάμενων εθνικών νομοθετικών διατάξεων, οι οποίες αποσκοπούν στην προετοιμασία των εθνικών νομικών συστημάτων για την εισαγωγή του ευρώ. Για παράδειγμα, το άρθρο 11, παράγραφος 2, του ισπανικού νόμου 46/1998, της 17ης Δεκεμβρίου, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον νόμο 9/2001 της 4ης Ιουνίου 2001, ορίζει ότι οι τιμές μονάδας, περιλαμβανομένων των τιμών για τη παροχή τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών πρέπει, μετά τη μετατροπή τους, να εκφράζονται με έξι δεκαδικά ψηφία.

συμφώνησαν συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό για τηλεφωνήματα που γίνονται μετά από συγκεκριμένη ώρα, βάσει συγκεκριμένου τιμολογίου. Ουδείς από τους συμβαλλομένους συμφώνησε συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό με την προσδοκία ότι θα πραγματοποιούνται μόνον τηλεφωνήματα που διαρκούν ένα λεπτό. Αντιθέτως, με την τιμή αυτή, οι συμβαλλόμενοι μπορούν να υπολογίζουν το πιθανό κόστος κάθε τηλεφωνήματος, ανεξαρτήτως διάρκειάς του, καθώς και το συνολικό κόστος όλων των τηλεφωνημάτων. Κατά συνέπεια, η επίπτωση της στρογγυλοποιήσεως της τιμής ανά λεπτό πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα της επιπτώσεώς της στο κόστος του κάθε τηλεφωνήματος ή στο συνολικό κόστος όλων των τηλεφωνημάτων (κόστος το οποίο συνιστά «ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται»).

54. Επομένως, δεν μπορώ να συμφωνήσω με την άποψη της Επιτροπής ότι η ακρίβεια κατά τη μετατροπή είναι ζήτημα διαφορετικό από αυτό της συνέχειας των συμβάσεων και ότι η παρούσα υπόθεση δεν αφορά το ζήτημα της συνέχειας των συμβατικών όρων, αλλά τον βαθμό ακριβείας κατά τη μετατροπή σε ευρώ. Φρονώ ότι η ακρίβεια κατά τη μετατροπή των τιμών ανά λεπτό συνδέεται στενά με τη συνέχεια των συμβατικών όρων, διότι μία συμβατική τιμή ανά λεπτό αποτελεί πράγματι όρο της συμβάσεως. Εν γένει, όταν μία τιμή ανά λεπτό καθορίζεται συμβατικώς, είναι, ενδεχομένως, απαραίτητο να εκφράζεται με ακρίβεια μεγαλύτερη του πλησιέστερου εκατοστού, ώστε να διασφαλίζεται η συνέχεια του συμβατικού όρου, δυνάμει του οποίου καθιερώνεται η τιμή. Αυτό καθίσταται ιδιαίτερα εμφανές, αν αναλογιστούμε ότι σκοπός του κανονισμού 1103/97 σίγουρα δεν είναι να επέλθουν αυξήσεις στις τιμές, αποκλειστικά λόγω της μετατροπής των νομισματικών μονάδων σε ευρώ. Προκειμένου να αποφευχθούν τέτοιες αυξητικές μεταβολές, επιβάλλεται να ερμηνευθεί το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97 υπό την έννοια ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, απαιτείται να γίνει η μετατροπή με ακρίβεια μεγαλύτερη του πλησιέστερου εκατοστού, όσον αφορά τα νομισματικά ποσά που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς.

55. Κατά την άποψή μου, ο κανονισμός 1103/97 (ιδίως το άρθρο 3) απαγορεύει τέτοια μεταβολή συμβατικού όρου μέσω πρακτικής όπως αυτή που ακολούθησε μονομερώς η O2 κατά τη στρογγυλοποίηση. Εφόσον, ουσιαστικά, επέρχεται πραγματική αύξηση του ποσού που θα καταβάλουν για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. οι καταναλωτές που επέλεξαν το τιμολόγιο «Genion Home», τροποποιείται η συμβατική τιμή ανά λεπτό. Κατ' ουσίαν, η O2 και οι καταναλωτές καθόρισαν συμβατικώς ότι θα καταβάλλεται 0,50 DEM για κάθε τηλεφώνημα δέκα λεπτών μετά τις 9 μ.μ. Η τιμή ανά λεπτό που αντιστοιχεί στο κόστος, για τους καταναλωτές, των τηλεφωνημάτων που γίνονται μετά τις 9 μ.μ. δεν ήταν ο *μόνος*, αλλά βεβαίως *ένας* από τους όρους που καθόρισε συμβατικώς η O2 με τον κάθε πελάτη. Αναμφισβήτητα, η πρακτική της στρογγυλοποιήσεως που ακολούθησε η O2 συνιστά μεταβολή του συγκεκριμένου συμβατικού όρου και, κατά συνέπεια, διάσπαση της συνέχειάς του, σε βάρος κάθε καταναλωτή που τηλεφωνεί μετά τις 9 μ.μ.

56. Η αύξηση αυτή, καθόσον εμφανίζεται ως αποτέλεσμα αποκλειστικά της μετατροπής σε ευρώ των ποσών που προηγουμένως εκφράζονταν σε γερμανικά μάρκα, συνιστά παράβαση του άρθρου 3 του κανονισμού 1103/97.

57. Προς αντίκρουση της αναλύσεως αυτής, η O2 προβάλλει ότι η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό, την οποίαν πραγματοποίησε, είναι ουδέτερη σε σχέση με την αύξηση της τιμής σε βάρος των πελατών της. Προς στήριξη του επιχειρήματος αυτού, υποστηρίζει ότι, εξεταζόμενη συνολικά, η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό όλων των συμβατικών τιμών ανά λεπτό δεν βλάπτει, τελικά τους πελάτες, διότι, παρά το γεγονός ότι η μετατροπή των 14 τιμών ανά λεπτό είχε ως αποτέλεσμα σε επτά περιπτώσεις την αύξηση της τιμής, στις άλλες επτά περιπτώσεις, οι τιμές που μετατράπηκαν στρογγυλοποιήθηκαν προς τα κάτω, προς όφελος των καταναλωτών.

58. Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό αγνοεί, καταρχάς, ότι αυτό που έχει σημασία, όσον αφορά τον κανόνα της συνέχειας των συμβάσεων, είναι η επίπτωση σε κάθε συμβατικό όρο ο οποίος έχει συμφωνηθεί με τον κάθε πελάτη και όχι η συνολική επίπτωση στις συμβάσεις με καταναλωτές εν γένει. Για να καταστεί αυτό αντιληπτό, αρκεί να επισημανθεί ότι ορισμένοι καταναλωτές ενδεχομένως συμβλήθηκαν με την O2 για να χρησιμοποιήσουν ορισμένες μόνο τιμές ανά λεπτό. Αλλά ούτε ο ισχυρισμός της O2 ότι η στρογγυλοποίηση είναι ουδέτερη για τον καταναλωτή που χρησιμοποιεί εξίσου όλες τις τιμές φαίνεται να αντέχει σε λεπτομερέστερη εξέταση. Πράγματι, η αύξηση που προέκυψε σε επτά τιμές ανά λεπτό που στρογγυλοποιήθηκαν προς τα πάνω ήταν μεγαλύτερη από την αντίστοιχη μείωση των τιμών που στρογγυλοποιήθηκαν προς τα κάτω. Δηλαδή, ακόμη και αν (εσφαλμένως) δεν θεωρήσουμε την κάθε τιμή ως συμβατικό όρο, αλλά λάβουμε υπόψη μας το σύνολο των 14 τιμών ανά λεπτό του τιμολογίου «Genion Home», η πρακτική για στρογγυλοποίηση που ακολούθησε μονομερώς η O2 δεν είναι ουδέτερη. Καταλήγει, και συνολικά εξεταζόμενη, σε αύξηση των τιμών για τους καταναλωτές [29].

59. Οι παρατηρήσεις αυτές με οδηγούν στην επισήμανση ότι η μονομερής απόφαση για στρογγυλοποίηση των τιμών ανά λεπτό του τιμολογίου «Genion Home» λαμβάνεται στο πλαίσιο κλασικής περιπτώσεως ασύμμετρης πληροφορήσεως (όπου ένας συμβαλλόμενος γνωρίζει πληροφορίες που ο άλλος αγνοεί). Αυτό συνεπάγεται πραγματικό κίνδυνο να εκδηλωθεί καταχρηστική συμπεριφορά εκ μέρους του συμβαλλομένου που διαθέτει λεπτομερείς πληροφορίες σχετικές με τις

29 — Αυτό μπορεί να παρασταθεί με το παράδειγμα του πελάτη της O2, X, ο οποίος πραγματοποιεί μηνιαίως τηλεφωνήματα 420 λεπτών με το τιμολόγιο «Genion Home» (κατά μέσο όρο 14 λεπτά την ημέρα). Προκειμένου να εξεταστούν εξίσου και οι 14 τιμές ανά λεπτό, σύμφωνα με τη συλλογιστική της O2, υποθέτουμε ότι τα 420 αυτά λεπτά κατανέμονται ισομερώς μεταξύ των 14 διαφορετικών τιμών ανά λεπτό, ήτοι 30 λεπτά για κάθε τιμή ανά λεπτό στη διάρκεια του μήνα. Μετά τους απαραίτητους υπολογισμούς, διαπιστώνει κανείς ότι, λόγω της μετατροπής των διαφόρων τιμών και, στη συνέχεια, της στρογγυλοποιήσεώς τους στο πλησιέστερο εκατοστό, την οποία αποφάσισε μονομερώς η O2, ο πελάτης X πρέπει να καταβάλει, για τα τηλεφωνήματά του 0,22 DEM περισσότερα (που αντιστοιχούν, μετά τη μετατροπή, σε 0,11 ευρώ) απ' ό,τι πριν τη μετατροπή σε ευρώ. Είναι σχεδόν περιττό να επισημανθεί η κλιμάκωση των σχετικών ποσών, αν αυτή η φαινομενικώς ασήμαντη αύξηση πολλαπλασιαστεί με τον συνολικό αριθμό των πελατών της O2, οι οποίοι χρεώνονται βάσει του τιμολογίου «Genion Home».

προτιμήσεις των πελατών του, τις τιμές ανά λεπτό που χρησιμοποιούνται συχνότερα και τον μέσο όρο διάρκειας των τηλεφωνημάτων σε κάθε τιμολόγιο, δηλαδή όλες τις πληροφορίες για τα υπέρ και τα κατά της αποφάσεως για στρογγυλοποίηση των τιμών στο πλησιέστερο εκατοστό.

60. Υπό το πρίσμα του κανονισμού 1103/97, η ύπαρξη κινδύνου καταχρηστικής συμπεριφοράς αποτελεί ισχυρό λόγο για να απαγορευθεί στην O2 να προβεί *μονομερώς και χωρίς περιορισμούς* σε στρογγυλοποίηση των διαφόρων τιμών ανά λεπτό που έχει συμφωνήσει με τους πελάτες της, ακόμη και αν η στρογγυλοποίηση αυτή εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλες τις τιμές ενός τιμολογίου. Πρώτον η στρογγυλοποίηση των τιμών ανά λεπτό στο πλησιέστερο εκατοστό μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση, συνολικά, των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται για τηλεφωνήματα, αύξηση που δεν θα επερχόταν χωρίς τη μετατροπή. Δεύτερον, λόγω της προαναφερθείσας ασύμμετρης πληροφορήσεως, ένας τρίτος δεν μπορεί να εκτιμήσει με ακρίβεια την πραγματική κλίμακα της αυξήσεως αυτής.

61. Αν, στο πλαίσιο αυτό της ασύμμετρης πληροφορήσεως, ένας συναλλασσόμενος, όπως η O2, ανακαλύψει ότι η στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό λειτουργεί προς όφελός της, είναι πιθανό να την πραγματοποιήσει. Αν, αντιθέτως, ανακαλύψει ότι, λόγω της στρογγυλοποιήσεως, θα υποστεί χρηματική ζημία, θα επιλέξει τη μετατροπή με τη μεγαλύτερη ακρίβεια, προκειμένου να αποφύγει τη ζημία. Σε κάθε περίπτωση, ο συναλλασσόμενος που ευνοείται από την ασύμμετρη πληροφόρηση βρίσκεται στην πλεονεκτική θέση να αποφασίσει μονομερώς αύξηση των τιμών που έχει συμφωνήσει με τους πελάτες, χρησιμοποιώντας ένα φαινομενικώς ουδέτερο γεγονός, όπως η μετάβαση από το εθνικό νόμισμα στο ευρώ, προκειμένου να συγκαλύψει την αύξηση.

62. Το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97 πρέπει, επομένως, να ερμηνευθεί κατά την έννοια ότι δεν απαγορεύει μονομερή απόφαση για στρογγυλοποίηση νομισματικών ποσών, όπως οι τιμές μονάδας που χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, εφόσον η στρογγυλοποίηση δεν συνεπάγεται, για τους λοιπούς συναλλασσομένους, αύξηση των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται και τα οποία, χωρίς τη μετατροπή σε ευρώ, θα παρέμεναν αμετάβλητα.

63. Ο κανονισμός 1103/97 επιτρέπει τη στρογγυλοποίηση των τιμών μονάδας που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των νομισματικών ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, αλλά θέτει περιορισμούς: η στρογγυλοποίηση δεν πρέπει να καταλήγει σε συστηματική αύξηση των ποσών αυτών. Το αν μία μονομερώς αποφασιζομένη στρογγυλοποίηση παραβιάζει το άρθρο 3 πρέπει να εκτιμάται κατά περίπτωση. Η εκτίμηση αυτή εξαρτάται από παραμέτρους που διαφέρουν από ένα κράτος μέλος σε άλλο. Οι παράμετροι αυτές περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, την αξία της μικρότερης υποδιαιρέσεως του εθνικού νομίσματος στο οποίο προηγουμένως εκφράζονταν οι τιμές μονάδας.

64. Θα προσπαθήσω να διευκρινίσω περισσότερο το ζήτημα, παραθέτοντας παράδειγμα στρογγυλοποιήσεως, η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί μονομερώς, χωρίς να παραβιαστεί το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, παράδειγμα βασισμένο στα αριθμητικά στοιχεία που παρέσχε το Landgericht München για την παρούσα υπόθεση.

65. Πριν τη μετατροπή του γερμανικού μάρκου σε ευρώ, μία τηλεφωνική συνομιλία δέκα λεπτών, με τιμή ανά λεπτό, π.χ., 0,05 DEM για τηλεφωνήματα μετά τις 9 μ.μ. προς δίκτυο σταθερής τηλεφωνίας, κόστιζε στον καταναλωτή 0,50 DEM. Μετά τη μετατροπή σε ευρώ και, κατόπιν, τη στρογγυλοποίηση που πραγματοποίησε η O2, το τηλεφώνημα κοστίζει 0,586749 DEM, ποσό το οποίο, αν στρογγυλοποιηθεί στο πλησιέστερο pfennig, συνεπάγεται αύξηση της τιμής κατά εννέα pfennig, σε σύγκριση προς το ποσό που έχει καθοριστεί συμβατικώς με τον πελάτη για τηλεφώνημα δέκα λεπτών με τη συγκεκριμένη τιμή. Αν δεν γινόταν στρογγυλοποίηση μετά τη μετατροπή της συγκεκριμένης τιμής ανά λεπτό σε ευρώ, η τιμή θα ήταν 0,0255645 ευρώ, με τη μεγαλύτερη ακρίβεια. Αν γινόταν στρογγυλοποίηση του ποσού αυτού στο τέταρτο δεκαδικό ψηφίο, η τιμή ανά λεπτό θα ανερχόταν σε 0,0256 ευρώ. Αν αυτή η τιμή ανά λεπτό χρησιμοποιούνταν στους σχετικούς υπολογισμούς, ο καταναλωτής θα έπρεπε να καταβάλει 0,0256 ευρώ για τη συνομιλία αυτή των δέκα λεπτών. Το ποσό αυτό, στρογγυλοποιούμενο στο πλησιέστερο εκατοστό, ανέρχεται, σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97, σε 0,26 ευρώ. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε 0,05085158 DEM, το οποίο, στρογγυλοποιούμενο στο πλησιέστερο pfennig, αντιστοιχεί σε 0,51 DEM, αντί για 0,50 DEM που θα καταβαλλόταν πριν τη μετατροπή και τη στρογγυλοποίηση.

66. Η στρογγυλοποίηση στο τέταρτο δεκαδικό δεν φαίνεται να διασφαλίζει ότι οι πελάτες που επιλέγουν το συγκεκριμένο τιμολόγιο δεν επιβαρύνονται με αύξηση των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται και τα οποία, αν δεν μετατρέπονταν σε ευρώ, δεν θα αυξάνονταν. Ωστόσο, αν, αντί για τηλεφώνημα δέκα λεπτών, ο πελάτης πραγματοποιήσει τηλεφώνημα 15 λεπτών με την ίδια τιμή, θα πρέπει να καταβάλει 0,384 ευρώ (0,0256 ευρώ x 15), ήτοι 0,38 ευρώ, μετά τη στρογγυλοποίηση. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε 0,74 DEM, αντί για 0,75 DEM που θα κατέβαλλε για το ίδιο τηλεφώνημα πριν τη μετατροπή σε ευρώ (μείωση κατά 0,01 DEM). Περαιτέρω, για παράδειγμα, για ένα τηλεφώνημα 5 λεπτών με τη συγκεκριμένη τιμή, ο πελάτης, μετά τη στρογγυλοποίηση στο τέταρτο δεκαδικό ψηφίο, θα έπρεπε να καταβάλει 0,13 ευρώ, που αντιστοιχεί ακριβώς στο ίδιο ποσό των 0,25 DEM, το οποίο θα κατέβαλλε για ένα τηλεφώνημα πέντε λεπτών με την ίδια τιμή, πριν τη μετατροπή σε ευρώ,.

67. Από το ανωτέρω παράδειγμα, καθίσταται εμφανές ότι η στρογγυλοποίηση στο τέταρτο δεκαδικό μπορεί να επιφέρει ορισμένες διαφοροποιήσεις, είτε προς τα πάνω είτε προς τα κάτω, των ποσών που θα καταβάλλονται για κάθε τηλεφώνημα το οποίο πραγματοποιείται με συγκεκριμένη τιμή ανά λεπτό. Επιβάλλεται, ωστόσο, να σημειωθεί, αφενός, ότι η διαφοροποίηση αυτή, ακόμη και αν συνέβαινε, δεν θα υπερέβαινε σε ευρώ το ποσό που αντιστοιχεί σε 0,01 DEM και, το κυριότερο, η διαφοροποίηση θα ήταν τυχαία και θα εξηρτάτο αποκλειστικά από την ακριβή διάρκεια του

τηλεφωνήματος. Δηλαδή, το τελικό αποτέλεσμα θα ήταν ουδέτερο ως προς αυτά που οι συμβαλλόμενοι έχουν καθορίσει συμβατικώς. Μολονότι ο κάθε πελάτης μπορεί να ελέγξει πόσο διαρκεί ένα τηλεφώνημα, δεν είναι ρεαλιστικό να υποθέσει κανείς ότι οι πελάτες θα αποφασίσουν (και θα είναι σε θέση) να χρονομετρούν με ακρίβεια τη διάρκεια των τηλεφωνημάτων, ώστε να εξασφαλίσουν ότι αυτά θα διαρκούν επί συγκεκριμένο αριθμό λεπτών (για παράδειγμα 15 λεπτά, αντί για 14) με συγκεκριμένες τιμές, προκειμένου να καρπωθούν ποσά τα οποία, σε κάθε περίπτωση, δεν θα υπερέβαιναν, για κάθε τηλεφώνημα, τα 0,01 DEM.

68. Επομένως, η μονομερώς αποφασιζομένη στρογγυλοποίηση στο τέταρτο δεκαδικό ψηφίο, υπό τις ανωτέρω περιστάσεις, μολονότι δεν γίνεται με την υψηλότερη δυνατή ακρίβεια, δεν θα επηρέαζε τους όρους επί των οποίων έχουν συμφωνήσει οι συμβαλλόμενοι και, κατά συνέπεια, θα ήταν νόμιμη σύμφωνα με τον κανονισμό 1103/97. Ωστόσο, δεν ισχύει το ίδιο για τη στρογγυλοποίηση στο πλησιέστερο εκατοστό που πραγματοποίησε μονομερώς η O2 στην παρούσα υπόθεση. Αυτό που παρουσιάζεται ως (και θα έπρεπε να είναι) ουδέτερου χαρακτήρα μετατροπή και στρογγυλοποίηση υποκρύπτει, στην πραγματικότητα, αύξηση της τιμής.

69. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του κανονισμού 1103/97, η στρογγυλοποίηση στο τέταρτο δεκαδικό ψηφίο των διαφόρων τιμών ανά λεπτό ενός τιμολογίου όπως το «Genion Home» θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί μονομερώς, αλλά όχι στο πλησιέστερο εκατοστό, ούτε καν στο τρίτο δεκαδικό, δεδομένου ότι οι δύο αυτές στρογγυλοποιήσεις δεν συμβαδίζουν με τον κανόνα της συνέχειας των συμβατικών όρων και της ουδετερότητας της μετατροπής ως προς την αξία των νομισματικών ποσών που περιέχονται στους συμβατικούς όρους. Αυτό σημαίνει, δηλαδή, ότι οι διάφορες τιμές ανά λεπτό μπορούν να στρογγυλοποιηθούν, εφόσον με τη στρογγυλοποίηση εξασφαλίζεται, σε ορισμένο βαθμό, αντιστοιχία μεταξύ της τιμής μονάδας που εκφράζεται σε ευρώ και της αντίστοιχης που εκφράζεται στο εθνικό νόμισμα, ώστε να αποτραπεί η συστηματική αύξηση των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται.

70. Το ως άνω επιχείρημα καθίσταται εμφανές από το γεγονός οι ορισμένες γερμανικές εταιρίες παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών μετέτρεψαν τις τιμές ανά λεπτό, στρογγυλοποιώντας τις στο τέταρτο δεκαδικό ψηφίο [30]. Άλλες επιχειρήσεις στρογγυλοποίησαν τις τιμές αυτές στο τρίτο δεκαδικό ψηφίο, αλλά πάντοτε προς τα κάτω και, επομένως, πάντοτε προς όφελος του καταναλωτή.

71. Σε περίπτωση όπως αυτή του σημείου 70 ή σε κάθε άλλη περίπτωση στρογγυλοποιήσεως προς τα κάτω προς όφελος των άλλων συναλλασσομένων (ιδίως των καταναλωτών), η στρογγυλοποίηση δεν συνεπάγεται παράβαση του άρθρου 3 του κανονισμού 1103/97. Σε τέτοια περίπτωση, ο κάθε καταναλωτής αποδέχεται σιωπηρώς τη μείωση των τιμών.

30 — Αν η O2 ακολουθούσε την ίδια τακτική, δεν θα χρειαζόταν να ανησυχεί, όπως δήλωσε ρητώς, για τη διασφάλιση της δυνατότητας των καταναλωτών να συγκρίνουν τις τιμές ανά λεπτό που προτείνουν οι διάφορες επιχειρήσεις παροχής τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών.

72. Τέλος, οι περιορισμοί στην μονομερώς αποφασιζομένη στρογγυλοποίηση των τιμών μονάδας, περιορισμοί συμβατοί προς τα ανωτέρω κριτήρια, είναι επίσης απαραίτητοι για να αποφευχθεί σημαντική απόκλιση από το μέγιστο βαθμό ανακρίβειας που επιτρέπουν οι κανονισμοί για το ευρώ κατά τη μετατροπή των ποσών που θα καταβάλλονται. Ο μέγιστος βαθμός ανακρίβειας που επιτρέπει το άρθρο 5 του κανονισμού 1103/97 είναι 0,05 ευρώ. Δεν θα ήταν συμβατό προς τον σκοπό του άρθρου 5, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση του υψηλότερου επιπέδου ακρίβειας κατά τη μετατροπή των ποσών που θα καταβάλλονται, το να επιτραπεί σε συμβαλλόμενο να αποφασίσει μονομερώς τη στρογγυλοποίηση ενός ποσού που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό τέτοιων ποσών κατά τρόπο που συνεπάγεται de facto πολύ χαμηλότερο επίπεδο ακρίβειας των ποσών που θα καταβάλλονται.

III — Πρόταση

73. Κατά συνέπεια, στα ερωτήματα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο πρέπει, κατά την άποψή μου, να δοθούν οι εξής απαντήσεις:

«1) Η τιμή ανά λεπτό δεν αποτελεί ποσό που θα καταβάλλεται ή θα καταλογίζεται κατά την έννοια του άρθρου 5 του κανονισμού 1103/97. Αποτελεί νομισματικό ποσό που χρησιμοποιείται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς για τον προσδιορισμό των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται.

2) Ο κανονισμός 1103/97 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι δεν απαγορεύει μονομερή απόφαση για στρογγυλοποίηση νομισματικών ποσών, όπως οι τιμές ανά λεπτό που, κατά τους συμβατικούς όρους, χρησιμοποιούνται σε ενδιάμεσους υπολογισμούς των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται, εφόσον, υπό το πρίσμα του άρθρου 3 του κανονισμού 1103/97, η στρογγυλοποίηση αυτή δεν έχει ως αποτέλεσμα τη συστηματική αύξηση των ποσών που θα καταβάλλονται ή θα καταλογίζονται.»